

Geef toe dat hart van onderwijs in de klas ligt

In de loop der jaren zijn onderwijzers gedegradeerd tot simpele uitvoerders van de theorieën van deskundigen.

Jacqueline Bulterman-Bos

onderwijspedagoog bij de Vrije Universiteit

Waar sommige schoolbestuurders hun werk nog pro deo doen, zijn er ook bestuurders die salarissen in de huurt van de Balkenende-norm denken te mogen verdienen. Deze bestuurders vormen tegenwoordig de top van de onderwijspiramide. Kennelijk zijn sommigen, (in ieder geval de bestuurders zelf) van mening dat er aan die top iets belangrijks gebeurt, dat nauw verband houdt met de kwaliteit van onderwijs.

Deze topdown benadering is geen uitvinding van de laatste tijd, maar is een exponent van de bepaalde manier van denken over onderwijs, die in de vorige eeuw is opgekomen. Het idee was dat wetenschappers objectieve kennis over onderwijs zouden ontwikkelen. Leraren hoefden vervolgens alleen maar uit te voeren wat andere hadden bedacht. Voortaan zouden ze zich bedienen van aanpakken waarvan de werkzaamheid 'wetenschappelijk bewezen' was.

De historisch pedagoog Ellen Lagemann, verbonden aan Harvard, laat zien hoe aan het begin van de vorige eeuw sommige pioniers in de onderwijswetenschap in de Verenigde Staten het omgaan met kinderen minderwaardig vonden, typisch iets voor vrouwen. De wetenschappers, toen zelf man, hielden zich bezig met het hogere werk, namelijk kennis ontwikkelen. Er ontstond een structuur in onderwijsland waarin kennisontwikkeling over onderwijs en het onderwijzen zelf van elkaar gescheiden raakten. Leraren verloren zeggenschap en werden voortaan aangestuurd door deskundigen van bui-

tenaf. Lagemann laat zien hoe de onderwijswetenschap zich steeds meer op onderwijsmanagers richtten en steeds minder op leraren zelf.

Ook in Nederland is deze manier van denken sterk van invloed geweest. Ook ons onderwijsgebouw wordt gekenmerkt door een scheiding tussen kennisontwikkeling en het onderwijzen zelf. Leraren zijn de uitvoerders van onderwijs en worden slechts bij uitzondering als experts beschouwd. Onderwijsdeskundigen zijn doorgaans geen leraar.

De onderwijsverzorging was op dit model geschoeid: kennis werd ontwikkeld door de universiteiten, waar inzichten met betrekking tot inno-

Leraren moeten telkens uitvinden wat goed werkt

vaties uit voortkwamen. Door pedagogische centra en schoolbegeleidingsdiensten werden die inzichten verspreid over de scholen. Leraren werden geacht aan die inzichten handen en voeten te geven in de klas. Vroeger werd dit proces aangestuurd door het ministerie van onderwijs. Tegenwoordig zijn er overal 'kleine departementen' in de vorm van schoolbesturen, die het onderwijs van bovenaf managen.

Te midden van grote beloftes over de manier waarop wetenschap de praktijk zou verbeteren, werd het geluid nauwelijks gehoord van andere onderwijswetenschappers, die waarschuwden dat het zo gemakkelijke niet ging. Zij wezen op de enor-

me kloof tussen onderzoek en praktijk en benadrukten dat leraren creatief werk doen. Was het maar wáár dat leraren slechts standaardoplossingen uit de kast hoeven te halen. Maar leraren staan steeds weer voor nieuwe situaties en moeten steeds opnieuw uitvinden welke aanpak werkt. Deze onderwijswetenschappers benadrukken dat goed onderwijs niet zozeer van bovenaf tot stand komt, maar evenzeer van onderop. Zij wijzen erop dat het praktisch handelen in de klas óók tot kennis leidt. Daarom bepleiten ze een intensieve samenwerking tussen onderzoekers en leraren.

Van de topdown filosofie plukken we inmiddels de wrange vruchten. Leraren staan binnen het huidige onderwijsgebouw onderaan in de hiërarchie. Geen wonder dat hun werk minder status heeft dan vroeger. Geen wonder dat er een lerarentekort is. De inzichten die leraren ontwikkelen doordat ze de hele dag met lesgeven bezig zijn, worden binnen de huidige structuur niet benut. De topdown structuur holt de kwaliteit van onderwijs van binnenuit uit.

Hoe verder verwijderd van het klaslokaal, des te minder invloed op de kwaliteit van onderwijs. Managers aan de top kunnen slechts zorgen voor goede faciliteiten, wat overigens wel belangrijk is. Terecht wordt er op de exorbitante salarissen van schoolbestuurders kritisch gereageerd. Maar er is meer te doen dan salarissen bijstellen. De topsalarissen weerspiegelen een constructiefout in ons onderwijsgebouw. We moeten naar een structuur, die erkent dat in de klas het hart van het onderwijs ligt. Het onderwijs moet teruggegeven worden aan deskundige leraren.